

Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

ATZINUMS **pārbaudes lietā Nr.2021-44-3E** Rīgā

2021.gada 8.septembrī

Nr. 6-6/42
[personai G]
[e-pasta adrese]

Par apcietinājuma piemērošanu uz pirmās instances tiesas sprieduma pamata

Tiesībsargs saņēma [personas G] 2021.gada 11.augusta iesniegumu (reģistrēts 11.08.2021 ar Nr.1189) par apcietinājuma piemērošanas tiesiskumu uz pirmās instances tiesas sprieduma pamata.

Iesniegumā izsakāt sūdzības par nepietiekamo pamatojumu un motivāciju [personas H] apcietinājumam, kas tika piemērots ar Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģijas 2021.gada 22.februāra spriedumu krimināllietā Nr.[1], Nr.[2]. Norādāt, ka tas vien, ka pirmās instances tiesa ir notiesājusi [personu H], neveido automātisku pamatu drošības līdzekļa apcietinājuma piemērošanai. Norādāt, ka Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģijai 2021.gada 22.februāra pilnā sprieduma motīvu daļā galvenokārt bija jāsniedz pamatojums, ka apcietinājums ir piemērojams, jo apsūdzētais izvairīsies no soda, kas noteikts ar spriedumu, izpildes. Norādāt, ka, lai arī nolēmums par apcietinājuma piemērošanu ir ietverts tiesas spriedumā, tas neatbrīvo tiesu no pienākuma pamatot izdarītos secinājumus ar tiesas sēdē pārbaudītiem pierādījumiem kārtībā, kas noteikta Kriminālprocesa likuma 123.pantā. Norādāt, ka pamatojums, kas norādīts Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģijas sprieduma motīvu daļā, nevar veidot pamatojumu apcietinājumam, jo neliecina, ka [persona H] izvairīsies no soda izpildes, ja galīgais spriedums krimināllietā būs notiesājošs. Norādāt, ka neviens no tiesas spriedumā ietvertajiem argumentiem nav pamatots ar pierādījumiem. Turklāt [persona H] nepiekrīt tiesas apgalvojumiem arī pēc būtības. Norādāt, ka neviens no tiesas spriedumā minētajiem apgalvojumiem pēc būtības nepamato drošības līdzekļa apcietinājuma piemērošanu, proti, to, ka [persona H] varētu izvairīties no soda izpildes krimināllietā. Uzskatāt, ka Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģijas spriedumā trūkst motivēta individuāla izvērtējuma un tajā ietvertie argumenti ir nepietiekoši apcietinājuma pamata esamības konstatēšanai. Turklāt apcietinājuma piemērošana konkrētā gadījumā ir arī acīmredzami nesamērīga. Turklāt tiesai bija jāizvērtē iespēja piemērot mazāk ierobežojošus, samērīgus drošības līdzekļus. Ņemot vērā minēto, uzskatāt, ka tiek pārkāptas [personai H] Latvijas Republikas Satversmes 94.pantā un Eiropas Cilvēktiesību

un pamatbrīvības aizsardzības Konvencijas 5.panta 1.punktā garantētās pamattiesības. Lūdzat sniegt atzinumu par to, ka Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģijas 2021.gada 22.februāra spriedums un tā motivācija, ciktāl ar to [personai H] ir piemērots drošības līdzeklis apcietinājums, pārkāpj Latvijas Republikas Satversmes 94.pantā un Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvības aizsardzības konvencijas 5.panta 1.punktā garantētās pamattiesības uz brīvību; sniegt Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģijas 2021.gada 22.februāra sprieduma pamatojuma šajā daļā izvērtējumu; sniegt ieteikumus iesnieguma iesniedzēja pamattiesību pārkāpuma novēršanai.

Iepazīstoties ar Jūsu iesniegumu un tam pielikumā pievienotajiem dokumentiem, tiesībsargs **ierosina pārbaudes lietu Nr.2021-44-3E** par [personai H] garantēto tiesību uz brīvību iespējamo pārkāpumu saistībā ar apcietinājuma piemērošanu uz pirmās instances tiesas sprieduma pamata.

Izvērtējot Jūsu iesniegumā norādīto informāciju, tiesas sprieduma motīvus un lietā iesniegtās apelācijas sūdzības, kā arī pēc tiesību aktu un tiesu prakses izpētes, **sniedzu šādu atzinumu.**

1. Kā izriet no lietas faktiskajiem apstākļiem, tad krimināllietā Nr.[1], Nr.[2] ar Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģijas 2021.gada 22.februāra spriedumu [persona H] tika notiesāts pēc Latvijas Kriminālkodeksa 164.panta trešās daļas, Krimināllikuma 195.panta trešās daļas, Latvijas Kriminālkodeksa 190.panta, Latvijas Kriminālkodeksa 166.panta, Krimināllikuma 326.panta pirmās daļas, 219.panta pirmās un otrās daļas. Daļēji saskaitot piespriestos sodus, galīgais sods [personai H] tika noteikts brīvības atņemšana uz 5 (pieciem) gadiem, konfiscējot mantu un nosakot naudas sodu četrdesmit Latvijas Republikā noteikto minimālo mēnešalgu apmērā, t.i., 20 000 *euro* apmērā. Soda izciešanas laikā [personai H] ieskaitīta viņa atrašanās apcietinājumā no 2007.gada 14.marta līdz 2007.gada 10.jūlijam un atrašanās mājas arestā no 2007.gada 10.jūlija līdz 2008.gada 22.februārim. Pēc minētā sprieduma pasludināšanas [personai H] iepriekš piemērotie drošības līdzekļi – aizliegums izbraukt no valsts, noteiktas nodarbošanās aizliegums un aizliegums tuvoties noteiktām personām, tika atcelti. Vienlaikus pēc sprieduma pasludināšanas [personai H] tika piemērots drošības līdzeklis apcietinājums un [persona H] tika apcietināts tiesas zālē.

Nemot vērā [personas H] aizstāvja pieteikto lūgumu sagatavot pilnu spriedumu, Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģija sākotnēji informēja, ka pilns spriedums tiks sastādīts 2021.gada 18.martā. Tomēr ar Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģijas 2021.gada 18.marta paziņojumu pilna tiesas sprieduma pieejamība tika pārcelta no 2021.gada 18.marta uz 2021.gada 22.jūniju.

2. Tiesībsargs 2021.gada 30.aprīlī ierosināja pārbaudes lietu Nr.2021-26-3E pēc [personas H] pārstāves zvērinātas advokātes [personas G] iesnieguma par [personai H] garantēto tiesību uz brīvību iespējamo pārkāpumu saistībā ar apcietinājuma piemērošanu uz pirmās instances tiesas saīsinātā sprieduma pamata un pārsūdzības iespēju nodrošināšanu. 2021.gada 9.jūlijā pārbaudes lietā tika sagatavots atzinums, konstatējot [personas H] Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 94.pantā, kā arī Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvības aizsardzības konvencijas (turpmāk – Konvencija) 5.panta 1. un 4.punktā noteikto tiesību uz brīvību pārkāpumu saistībā ar nepietiekama pamatojuma ietveršanu apcietinājuma piemērošanai ar Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģijas 2021.gada 22.februāra saīsināto spriedumu krimināllietā Nr.[1], Nr.[2].

Savukārt konkrētajā iesniegumā lūdzat izvērtēt, vai Rīgas apgabaltiesas Kriminālietu tiesas kolēģijas pilna sprieduma motīvu daļā ietvertais pamatojums par apcietinājuma piemērošanu pārkāpj [personas H] tiesības uz brīvību.

3. Tiesībsargs, ievērojot 2021.gada 9.jūlija atzinuma pārbaudes lietā Nr.2021-26-3E 5.punktā ietvertās atziņas, secina, ka apcietinājums [personai H] ir piemērots saskaņā ar Konvencijas 5.panta 1.punkta a) apakšpunktu. Pārbaudes lietā nav strīda par to, ka par apcietinājuma piemērošanu ir lēmusi kompetenta tiesa, pamatojoties uz likumu. Tāpēc secīgi pārbaudāms, vai tiesa savā spriedumā ir pienācīgi pamatojusi apcietinājuma piemērošanu.

4. Eiropas Cilvēktiesību tiesas (turpmāk – ECT) pastāvīgajā tiesu praksē par Konvencijas 5.pantu nostiprināts, ka visa veida brīvības atņemšana ne tikai jābalsta uz vienu no minētā panta a. līdz f. apakšpunktiem, bet tai arī jābūt „likumīgai”. Gadījumos, kad ir strīds par likumību, ieskaitot vai likumā noteiktā procedūra ir ievērota, Konvencija norāda pēc būtības uz nacionālo regulējumu un prasa, lai nacionālā likuma materiāltiesiskie un procesuālie aspekti būtu ievēroti. Tas visupirms prasa, lai ikviens arests vai aizturēšana būtu ne tikai pamatota ar nacionālo regulējumu, bet lai šis regulējums arī būtu kvalitatīvs – atbilstošs Konvencijas normu principiem. Likuma kvalitāte sevī ietver arī prasību, ka nacionālais likums, kas ir pamatā brīvības atņemšanai, ir pietiekoši pieejams, precīzs un iepriekšparedzams, tādejādi novēršot patvaļības riskus. Konvencijas noteiktais likumības standarts prasa, lai likums būtu pietiekoši precīzs (skaidrs), lai persona, ja nepieciešams ar atbilstoša padoma palīdzību, varētu atbilstoši apstākļiem paredzēt tā konsekvences (*Baranowski pret Poliju*, § 52; *M. pret Vāciju*, § 90; un *Oshurko pret Ukrainu*, § 98).¹ Nepietiekams pamatojums vai tā trūkums apcietinājuma nolēmumos ir viens no elementiem, ko ECT ņem vērā, izvērtējot apcietināšanas likumību saskaņā ar 5.panta 1.punktu².

ECT ir atzinusi, ka patvaļīgs apcietinājums nevar būt saderīgs ar 5.panta 1.punktu, jo jēdziens “patvaļa” šajā kontekstā sniedzas tālāk par neatbilstību valsts tiesību aktiem. Tā rezultātā brīvības atņemšana, kas ir likumīga saskaņā ar valsts tiesību aktiem, joprojām var būt patvaļīga un tādejādi pretrunā ar Konvenciju³. Prasība, ka apcietināšana nedrīkst būt patvaļīga, nozīmē nepieciešamību pēc samērīguma starp apcietināšanas pamatu un attiecīgo apcietinājumu kā tādu. Saistībā ar apcietināšanu saskaņā ar Konvencijas 5.panta 1.punkta a) apakšpunktu ECT kopumā ir bijusi apmierināta ar to, ka lēmums piespriest sodu ar brīvības atņemšanas raksturu, kā arī šī soda ilgums ir jautājumi, kas attiecas uz valsts iestādēm, nevis ECT⁴. Tomēr, rodoties aizdomām par patvaļu apcietinājuma piemērošanā, ECT pēc būtības ir vērtējusi pieteikumus, kuros iesniedzēji ir sūdzējušies par nepietiekamu pamatojuma ietveršanu apcietinājuma lēmumos, kas ir tikuši pieņemti atbilstoši Konvencijas 5.panta 1.punkta a) apakšpunktam.

5. Konkrētajā lietā [personas H] apcietinājums tiesas pilnajā spriedumā pretēji saīsinātajam spriedumam ir pamatots ar virkni apsvērumiem. Tiesa savā spriedumā, kā

¹http://at.gov.lv/files/uploads/files/6_Judikatura/ECT/AT%20majas%20lapai%20ECTK%205%20panta_apcietinajuma%20pamatojums%2007%2001%202016%20.pdf, 3.lpp.

² ECT 2002.gada 21.marta sprieduma lietā “Stašaitis v. Lithuania”, pieteikuma Nr.47679/99, 67.punkts.

³ ECT 2009.gada 9.jūlija sprieduma lietā “Mooren v. Germany”, pieteikuma Nr.11364/03, 77.punkts.

⁴ ECT 2012.gada 18.septembra sprieduma lietā “James, Wells and Lee v. the United Kingdom”, pieteikumi Nr.25119/09, 57715/09 un 57877/09, 195.punkts. Sk. arī ECT 2008.gada 29.janvāra sprieduma lietā “Saadi v. the United Kingdom”, pieteikuma Nr.13229/03, 71.punktu.

pamatojumu apcietinājumam, ir norādījusi, ka: 1) apsūdzētais [persona H] ir izdarījis noziedzīgus nodarījumus, kas atzīstami par smagu un sevišķi smagu noziedzīgu nodarījumu; 2) apsūdzētajam [personai H] ir piespriests brīvības atņemšanas sods, un tas, tiesas ieskatā, ir pamats uzskatam, ka apsūdzētajam [personai H] var rasties nodoms no šī soda izvairīties; 3) tiesai esot pamats uzskatīt, ka apsūdzētais [persona H] var izvairīties no sprieduma izpildes gan kontekstā ar to, ka viņš apzināti nepildīs pienākumu piedalīties procesā vai atsevišķā tā darbībā, gan izvairīšanās no sprieduma izpildes būs saistāma ar citiem apstākļiem; 4) tiesai, atzīstot apsūdzēto [personu H] par vainīgu noziedzīgu nodarījumu izdarīšanā un nosakot brīvības atņemšanas sodu, ir pamats secināt, ka apsūdzētais [persona H] turpinās apzināti vilcināt tiesas procesu, tādējādi izvairoties no noteiktā brīvības atņemšanas soda izciešanas. Šādu secinājumu pamatā esot lietas materiālos esošie pierādījumi, par ko tiesa ir sniegusi savu vērtējumu tālākajā sprieduma tekstā; 5) tiesa ņem vērā tiesas izmeklēšanas gaitā nodibinātos un pierādītos noziedzīga nodarījuma izdarīšanas apstākļus par to, kādā veidā apsūdzētais [persona H] ir centies ietekmēt gan procesa virzītājus, gan liecinošās personas - izsakot draudus, publiski veicot reputācijas graušanas kampaņas.

Minētie apstākļi, tiesas ieskatā, ir pamats apsūdzētajam [personai H] piemērot drošības līdzekli - apcietinājumu, jo cita drošības līdzekļa esamība nevar nodrošināt, ka apsūdzētais [persona H] netraucēs vai neizvairīsies no sprieduma izpildīšanas. Tāpat tiesa savā spriedumā argumentē, ka piemērotais drošības līdzeklis atbilst sabiedrības drošības interesēm, ir samērīgs ar noziedzīgā nodarījuma raksturu un apsūdzētā personību raksturojošām ziņām. Tāpat, tiesas ieskatā, piemērotais drošības līdzeklis nav pretrunā ar Konvencijas 5.panta 1.punkta a) apakšpunkta tvērumu, jo tiesa ir rūpīgi apsvērusi visus aspektus, kas izriet no iespējām piemērot mazāk ierobežojošu drošības līdzekli un šādus apstākļus nav konstatējusi. Lietā neesot arī ziņu, ka apsūdzētais [persona H] sava vecuma, veselības stāvokļa vai ģimenes stāvokļa dēļ nevarētu atrasties apcietinājumā un nevarētu izciest reālu brīvības atņemšanas sodu.

6. Tiesībsargs, ievērojot Kriminālprocesa likuma (turpmāk – KPL) 241.panta un 272.panta prasības attiecībā uz drošības līdzekļa – apcietinājuma – piemērošanas pamatu, secina, ka tiesa apcietinājuma piemērošanu ir pamatojusi ar nepieciešamību nodrošināt sprieduma izpildi. Tāpat tiesa ir norādījusi, ka ir izvērtēta iespēja piemērot mazāk ierobežojošus drošības līdzekļus, tomēr šādus apstākļus nav konstatējusi. Tiesa apcietinājuma piemērošanu ir arī atzinusi par samērīgu attiecībā pret noziedzīgā nodarījuma raksturu un apsūdzētā personību raksturojošām ziņām, kā arī atzinusi, ka lietā nav tādu ziņu, ka [persona H] nevarētu atrasties apcietinājumā sava vecuma, veselības stāvokļa vai ģimenes stāvokļa dēļ. Līdz ar to secināms, ka tiesa apcietinājuma piemērošanā ir vadījusies arī no KPL 244.pantā noteiktajām prasībām.

7. Kā jau iepriekš tika uzsvērts, tad apcietinājumam, kas piemērots saskaņā ar Konvencijas 5.panta 1.punkta a) apakšpunktu, ir mazāk stingru prasību un kritēriju, kā pirmstiesas ietvaros piemērotam apcietinājumam, tomēr to nevar interpretēt tādā veidā, ka tas paver iespējas patvaļīgai vai nesamērīgai apcietināšanai. Apcietinājumam pēc notiesāšanas ir jābūt ne tikai patiesi atbilstīgam ar šajā normā noteiktā ierobežojuma

mērķi, proti, tiesas piesprietā cietumsoda izpilde, bet arī saprātīgam attiecībā uz šo mērķi.⁵

Kopumā skatoties tiesas motivāciju, tiesībsargs nekonstatē tādus apstākļus, kas liecinātu par patvaļību vai nesamērīgumu apcietinājuma piemērošanā. Tiesa ir pienācīgi pamatojusi to, kādā veidā apsūdzētais [persona H] varētu izvairīties no sprieduma izpildes, tādējādi pamatojot apcietinājuma piemērošanas nepieciešamību. Tāpat jāpatur prātā, ka [persona H] ir notiesāts par smagu un sevišķi smagu noziegumu izdarīšanu, kas konkrētajā gadījumā var būt kā papildu arguments, kas pamato apcietinājuma piemērošanu. Šajā sakarā papildus jāvērs arī uzmanība uz to, ka iesniegumā piesauktais ECT 2021.gada 22.aprīļa lēmums lietā “Višņevskis un citi pret Latviju” un tajā izdarītās atziņas nav tieši piemērojamas attiecībā uz [personas H] gadījumu, jo minētās lietas pamatā iesniedzēji sūdzējās par pirmstiesas un tiesvedības laikā piemērotā apcietinājuma motivāciju. ECT savā praksē attiecībā uz nepietiekamu pamatojumu apcietinājumam, kas lietā ir piemērots atbilstoši Konvencijas 5.panta 1.punkta c) apakšpunktam, izvirza daudz stingrākas uzraudzības prasības, nekā tas ir ar tiesas spriedumu piemērotam apcietinājumam.⁶

Ievērojot iepriekšminētos apstākļus, **tiesībsargs nekonstatē [personas H] Satversmes 94.pantā un Konvencijas 5.panta 1.punktā noteikto tiesību uz brīvību pārkāpumu apcietinājuma piemērošanā ar Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģijas pilno spriedumu.**

Ar šo atzinumu pārbaudes lieta tiek pabeigta.

Ar cieņu
tiesībsargs

Juris Jansons

Matīss Malojlo 67686768

Šis dokuments ir parakstīts ar drošu elektronisko parakstu un satur laika zīmogu

---

⁵ ECT 2012.gada 18.septembra sprieduma lietā “James, Wells and Lee v. the United Kingdom”, pieteikumi Nr.25119/09, 57715/09 un 57877/09, 193, 195. un 218.punkts un ECT 2015.gada 3.decembra sprieduma lietā “Yaroshovets and Others v. Ukraine”, pieteikumi Nr.74820/10, 71/11, 76/11, 83/11 un 332/11, 145.punkts.

⁶ Sk., piemēram, ECT 2014.gada 28.oktobra spriedumu lietā “Urtāns pret Latviju”, pieteikuma Nr.16858/11.